

**Chris Ceustermans**

# **Geesten van Boedapest**

Op zoek naar een verloren vriend  
in Orbáns Hongarije

**T  
Z  
A  
R  
A**

## September 1989 – Brussel/Leuven

De eerste keer dat ik Joeri's familie zag, was op de ochtend van zijn crematie. Op het asfaltweggetje stonden zijn broer en vader die eerste septemberdag voor het ronde ovengebouw dat aan een schubbig drakenei deed denken. De vader hield mijn hand enkele seconden zwijgend in de zijne, alsof hij niet wist wat hij ermee aan moest. Joeri's broer, dr. K., stamelde *'thank you for coming'*. Hij kende me niet. Net zomin als hij de andere aanwezigen uit het Hongaarse vluchtelingenmilieu in België kende. Een van de weinigen die de vader en de broer op het dodenveld bij tramhalte Stille in de Brusselse voorstad Ukkel kenden, was hun 'Gyuri'. En dan nog. Sinds zijn vlucht naar België, acht jaar eerder, hadden ze hem hoogstens drie keer gezien.

Ze hadden gehoopt dat hij spoedig zou kunnen terugkeren naar Hongarije, waar het regime minder repressief leek te worden. In juni had een jongeman met een nektapijtje zoals Rod Stewart voor een kwart miljoen mensen op het Heldenplein in Boedapest een redevoering gegeven. Hij eiste dat de Russen vertrokken en een liberale democratie zou worden ingevoerd. Het optreden werd door de Hongaarse televisie uitgezonden.

In de dagen na die speech had Joeri me meegenomen naar een Hongaarse kennis. 'De schrijver', had Joeri hem genoemd en hij had me naar diens Leuvense studiootje meegetroond met de woorden: 'Hij wilde eerst priester worden, maar hield te veel van vrouwen en werkt nu al jaren aan een roman.' Veel warmte had ik niet gevoeld tussen Joeri en de gedrongen man met vissenogen – buiten die ogen van glas zag zo'n schrijver er ongeveer uit als een gewoon mens. De schrijver legde uit dat boeken van de literaire dissident György Konrád voor het eerst in

Hongarije mochten worden uitgegeven. Ook de naam van de moedige jonge redenaar en diens pleidooi voor een liberale democratie was gevallen. Viktor Orbán was zijn naam. Hij was toen zesentwintig, een jaar jonger dan Joeri.

‘Eindelijk heeft iemand van ons gesproken’, zei Joeri.

De schrijver nam een slok pálinka-brandewijn en antwoordde: ‘Ach, Orbán gaat binnenkort met Soros’ geld in Oxford studeren. Hij kan altijd weg uit Hongarije als het misgaat. Heb je trouwens gezien wat voor kousen hij droeg? Witte sokken! Wat een provinciaaltje!’

‘Tennissokken?’ vroeg ik.

‘Misschien waren het tennissokken. Gyuri, wat denk jij?’

‘Wat kunnen mij die sokken schelen. *The Wall is going to fall*’, antwoordde Joeri kort aangebonden.

‘Denk je dat echt, Joeri?’ vroeg ik.

Toen ik de gekwetste blik in zijn ogen zag, had ik meteen spijt van mijn woorden.

*‘The Wall will come down!’*

Zijn stem klonk al iets minder zelfverzekerd. Dromer, dacht ik toen.

Na de crematie in Ukkel zouden de familieleden zonder ‘Gyuri’ naar hun land terugkeren. Zijn urne zou alleen naar Boedapest reizen. Even alleen als hij in 1981, amper negentien jaar oud, naar mijn land was gevlucht. Enkele weken nadat hij op het Farkasréti-kerkhof in Boedapest in het familiegraf werd bijgezet, viel de Muur.

\* \* \*

Op 21 augustus, vijf dagen voor zijn dood, had ik Joeri met mijn nieuwe vriendin opgezocht in het Hongaars College te Leuven. Enkele maanden daarvoor was hij vanuit mijn studentenhuis zonder veel uitleg weer naar dat college verhuisd waar hij na zijn vlucht in 1981 was opgevangen.

‘Ha, *fiu*, jij leeft nog’, zei hij toen hij de voordeur opende.

Hij leek opgewekt, die laatste keer in dat classicistische pand in de Blijde-Inkomststraat, tegenover de faculteit Letteren en Wijsbegeerte waar hij kunstgeschiedenis studeerde. Of was het mijn toenmalige verliefdheid die deze herinneringen kleurt? Het enige wat ik zeker weet, is dat zijn lippen glimlachten en dat er donkere randen om zijn ogen zaten.

Joeri leidde ons naar zijn kamer op de tweede verdieping. Hij wees naar het plafond dat tweemaal hoger leek dan dat van het kamertje dat hij in mijn studentenhuus had betrokken. Ik was trots dat ik mijn zeven jaar oudere vriend aan mijn lief kon voorstellen: de man van de andere zijde van de Muur die er met zijn eeuwige cowboyboots, jeansvest en stoppelbaard uitzag als de Amerikaanse cultacteur Mickey Rourke. Hij leek erop gebrand te tonen hoezeer hij erop vooruitgegaan was na zijn terugkeer naar deze woning uit zijn vluchtelingenverleden. Hij streelde veelvuldig de glanzende houten schrijftafel waarop zijn witte laptop opengeklaapt stond. Zijn onafscheidelijke cd-cassettespeler met dynamische *bass boost*, waarmee hij opnames maakte voor de door de Amerikanen gefinancierde Radio Free Europe, prijkte centraal op de boekenkast. Aan de andere kant van de kamer stond een netjes opgemaakt eenpersoonsbed.

‘Dank je voor je komst’, zei hij zachtjes.

Zoiets had ik hem nog nooit horen zeggen. Het luchtte me op. Sinds ik twee maanden eerder op Rock Werchter tijdens de Lou Reed-song ‘Satellite of Love’ voor de eerste keer mijn vriendin tegen me aandrukte, had ik hem verwaarloosd. Hij heeft rust nodig om zijn afstudeerscriptie in te dienen en zijn laatste examens voor te bereiden, had ik mezelf voorgehouden. En hij had toch een vriendin in Boedapest die hij wekelijks kon bellen?

‘Proficiat met je nieuwe kamer’, zei ik. ‘Een hele verbetering in vergelijking met onze betonnen bunker!’

Hij lachte lauwtjes.

Dat ik hem in ons studentenhuis zou missen, zei ik niet. Lang bleven we niet in zijn kamer. Hij moest examens voorbereiden en die avond moest mijn vriendin weer in haar ouderlijk huis verschijnen. Ik had verwacht dat hij me zou vragen naar zijn voormalige huisgenoten, maar over ons vorige leven repte hij met geen woord.

‘Succes met de examens’, zei ik ten slotte.

Over de examens leek hij het liever niet te hebben.

‘Wanneer kom je terug naar Leuven?’

Ik heb al duizenden malen geprobeerd me te herinneren hoe zijn stem op dat ogenblik klonk, of we elkaar aankeken, of ik iets in zijn blik kon lezen dat ik voordien nog niet had gelezen. Helaas heb ik geen enkele precieze herinnering aan die laatste seconden. Ik beloofde hem dat ik hem spoedig weer zou opzoeken. Ook ik had begin september enkele herexamens af te leggen. Pas in de trein schoot me te binnen dat ik was vergeten te vragen hoe het met zijn afstudeerscriptie was gelopen.

Op zaterdag 26 augustus 1989 stond ik opnieuw voor het Hongaars College. Ik was benieuwd wat hij van mijn meisje vond en of hij zijn afstudeerscriptie tijdig had kunnen indienen. Toen ik naar het briefje met zijn naam en belcode zocht tussen de aan de deurstijl gekleefde papiertjes, merkte ik dat het verdwenen was. Ik begon in het wilde weg op de bel te drukken. De schrijver met de glazige ogen opende de massieve voordeur. In zijn linkerhand hield hij een Aldi-zak. Waarom doet hij open, ging het door me heen, hij woont niet in het college.

‘*Gyuri shot himself yesterday evening*’, zei de schrijver. Ik kon die zakelijkheid niet rijmen met de gruwelijke fictie die hij leek te vertellen. Dat er de dag voordien een voor Joeri’s huisgenoten onbekende man in diens kamer op bezoek was gekomen. Dat ze lang hadden gepraat, zelfs gediscussieerd, zo hadden huisgenoten in het gehorige pand opgevangen. Daarna hadden

ze de onbekende man de trap horen afgaan en de voordeur horen dichtslaan. Later was er het schot. De politie en hulpdiensten moesten de aan de binnenzijde afgesloten deur openbreken om Joeri naar Gasthuisberg te kunnen voeren. Ik zal nooit vergeten dat de schrijver er op lijzige toon aan toevoegde dat Joeri misschien te veel vond dat alles rond hem draaide. Dat zoiets niet gezond was voor een mens. Was het die gefrustreerde schrijver die Joeri's naam van de deur had gescheurd nog voor zijn lichaam was gecremeerd? Zou hij een van de volgende dagen zijn eigen naam op de deurstijl kleven nu een van de beste kamers in het Hongaars College was vrijgekomen? Of was het de diepgelovige pater-directeur István Muzslay geweest, die meende dat het ongeluk bracht om namen van doden naast de deurbel te laten hangen? Ik weet niet meer door welke straten ik de uren erna heb gezworven. Uiteindelijk keerde ik terug naar het plein voor de Sint-Pieterskerk waar ik die zaterdag met mijn ouders had afgesproken om met hen na hun winkelbezoeken terug te rijden naar hun industriedorp.

‘We staan hier al een poos te wachten’, zei vader.

Ik zei hun dat mijn dierbare vriend dood was teruggevonden. Ik hoorde vooral de oorverdovende stilte. Misschien zei mijn moeder dat het hoog tijd was om naar huis te gaan. Opeens stonden er in plaats van mijn ouders twee figuren langs de straat in een of ander buitenland aan wie ik de weg vroeg. Ik verstond geen woord van wat ze zeiden en zou nooit een woord begrijpen. Twee figuurtjes tussen vele andere in een wereld waarvan Joeri geen deel meer uitmaakte, zo voelde het. Niet vandaag, niet morgen. Nooit meer. Zonder nog een woord te zeggen liet ik hen achter op het plein.

Die avond reisde ik met trein en bus naar het dorp van mijn jeugd. Mijn vriendin bracht me naar een jeugdhuis waarvan ze bestuurslid was. In dat verlaten jeugdhuis bedreven we de liefde op een sofa die we op de dansvloer hadden geschoven. In mijn herinneringen croont David McComb van The Trif-

fids 'Bury Me Deep in Love'. Toen ik de volgende ochtend wakker werd in wat ik als het bed van mijn tienerjaren herkende, wachtte ik tot mijn ouders vertrokken waren naar een of andere winkel en probeerde niet te verdrinken in herinneringen.

### **Herfst 1987 – Leuven**

Ik leerde Joeri net voor mijn negentiende verjaardag kennen in een betonnen studentencomplex aan de rand van Leuven, een verdienstelijke kopie van knoestige Oostblok-architectuur. Camilo Torres heette het, genoemd naar de Colombiaanse pionier van de bevrijdingstheologie die als priester betrokken raakte in het gewapend verzet en tijdens zijn eerste militaire actie werd gedood. Het octogonale gebouw lag op het terrein van een middeleeuws alexianenklooster waarvan alleen de grafkelder de moderne geschiedenis had overleefd. Onze kamertjes op de vijfde verdieping keken uit op het Gasthuisbergcomplex, dat 's nachts een gloed uitstraalde als van de immense chemische fabriek in mijn ouderlijk dorp. Aan de andere kant bevond zich het vrouwenblok waar achter slordig dichtgeschoven gordijnen elke avond voor het slapengaan honderden bh's werden losgeknoopt – iets wat ik mij ontelbare keren probeerde voor te stellen. Ik was jaloers op de kerels aan de andere zijde van de gang die vanuit hun kamer de ramen van de meisjes konden observeren in de hoop dat een van hen uit vermoeidheid, dronkenschap of haast 's avonds haar gordijnen vergat dicht te schuiven.

Ik was op mijn zeventiende weggetrokken uit het rond een fabriekspijp uitgezaaide dorp om in Leuven Politieke en Sociale Wetenschappen te studeren. Er werd vanuit die chemische fabriek zoveel rotzooi naar de huizen en scholen uitgestoten dat de verf van mijn nieuwste fiets al na enkele dagen

afbladderde en er wit schuim op de plaatselijke beek dreef als op een goed getapt biertje. Vader was als ingenieur een onstuitbare dienaar van het vooruitgangsgeloof. Hij was de eerste in zijn Kempense familie die hogere studies kon aanvatten dankzij het eindeloze zwoegen van mijn grootouders – grootvader was, naast mijnwerker, tevens aardbeienteler en kweker van nerveuze parkieten die hij in een kooi achter op zijn motorfiets naar de Antwerpse Vogelmarkt voerde.

Tal van computers met het geheugen van een dwergmuis, zoals de Vic 20 of de Commodore 64, hadden we in de huiskamer zien prijken, niet ver van het schrijn voor televisie en videorecorder. Naast de nieuwste computer stond steevast een-tje van de vorige generatie waarop wij, zonen van de welvaart, met grote devotie aan een joystick rukten om *Space Invaders* en ander tuig te vernietigen. Een devotie waarvan vader hoopte dat we die ooit zouden tentoonspreiden voor wiskunde en informatica, zodat we in zijn voetsporen die heerlijke nieuwe naoorlogse wereld konden vervolmaken en het nog beter zouden hebben dan hij. Op winteravonden in de jaren tachtig zat iedereen in de huiskamer geparkeerd achter een eigen scherm. We waren als gezin zo modern dat we het zelf niet beseften.

Van ganggenoten op Camilo Torres had ik al opgevangen dat er zich een buitenlander had gevestigd. Ik kan me niet herinneren dat ik voor die tijd in mijn land in contact was getreden met een buitenlander. Behalve in grootsteden zoals Brussel en de Limburgse mijndorpen, waar mijn aan longkanker gecrepeerde grootvader samen met vele Italianen naar het zwarte goud had geboord, viel er zelden een gekleurde medemens te bespeuren of iemand die in een andere taal leefde. Ik wist alleen dat ze bestonden. Voor de rode buitendeur van de kamer waarin de buitenlander huisde, was ik al enkele keren blijven staan. Er klonk pianomuziek, voor mij bijna even exotisch als de Franssprekende dame die in de straat van mijn jeugd woonde.



Dit boek kwam mede tot stand dankzij een Talentontwikkelingsbeurs (reisbeurs) van Literatuur Vlaanderen.



© 2024 Uitgeverij TZARA / Standaard Uitgeverij nv,  
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen  
en Chris Ceustermans

[www.standaarduitgeverij.be](http://www.standaarduitgeverij.be)  
[info@standaarduitgeverij.be](mailto:info@standaarduitgeverij.be)

Vertegenwoordiging in Nederland  
New Book Collective, Utrecht  
[www.newbookcollective.com](http://www.newbookcollective.com)

Omslagontwerp: Herman Houbrechts  
Opmaak binnenwerk: [www.intertext.be](http://www.intertext.be)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4094 3  
D/2024/0034/256  
NUR 320